

Õiguskantsler

Kinnipeetav
Tartu Vangla
Turu 56
51014, TARTU

Teie 19.12.2012 nr

Meie 30.08.2013 nr 7-4/130101/1303721

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Kokkusaamised advokatuuri mittekuuluva esindajaga vanglas**

Härra XX

Pöördusite minu poole 19.12.2012 avaldusega, mis laekus 27.12.2012 ning milles väitsite, et Tartu Vangla vanglateenistuse ametnikud on rikkunud Teie õigusi, kui pole lubanud Teile küllaldaselt määral ja segamatult kohtumisi mitteadvokaatidest esindajatega, kellega soovisite arutada Euroopa Inimõiguste Kohtusse (edaspidi ka EIK) pöördumist. Lisaks märkisite, et Tartu Vanglas ei ole vanglateenistuse ametnikud võimaldanud Teile telefonikõnesid esindajatega.

Teatan, et olles tutvunud Teie pöördumise, justiitsministri seisukohtadega, asjakohaste õigusnormidega ning kohtupraktikaga, ei ole ma tuvastanud Teie õiguste rikkumist.

Järgnevalt selgitan oma seisukohta.

1. Asjaolud ja menetluse käik

1.1 Teie pöördumise sisu

1. Väitsite oma avalduses, et olete esitanud mitmeid kaebusi EIK-sse ning valinud EIK pöördumiseks endale kaks esindajat: A.K. ja T.R. Tartu Vangla aga ei ole võimaldanud Teil ja eelnevalt nimetatud esindajatel vanglas kokkusaamisi vangistusseaduse (VangS) § 26 tähenduses¹. Teile on võimaldatud nende isikutega üksnes lühiajalisi kokkusaamisi. Selgitate, et viimaste käigus ei saa Te aga esindajatega privaatset ja piiramatult kohtuda (sh dokumente vahetada). Samuti märkisite oma avalduses, et Tartu Vanglas ei ole Teile võimaldatud alati telefoni kasutamist.

2. Teie pöördumises toodud asjaolude kontrollimiseks koostas in ma teabe nõudmise justiitsministrile² ja 19.06.2013 palusin ministrilt täiendavalt e-kirjaga lisateavet.

---

¹ VangS § 26 lg 1 sätestab, et kinnipeetaval on õigus piiramatult kohtuda oma kaitsja, advokaadist esindaja, vaimuliku ja oma riigi konsulaartöötajaga ning tõestamistoimingute tegemiseks notariga. Kokkusaamised toimuvad segamatult.

² Õiguskantsleri 24.01.2013 kiri nr 7-4/130101/1300350.

1.2 Justiitsministri seisukoht³

3. Justiitsminister selgitas oma vastuses, et vanglateenistus eristab VangS § 26 mõttes kaitsjat ja advokaadist esindajat muust esindajast, kes ei ole advokaat. Seadusandja on VangS §-s 26 sätestatud õiguse sidunud just advokaadist esindajaga ning mitte igasuguse esindusega. Seega tuleb sõnu „advokaadist esindaja“ vaadelda koos ja terminit „esindaja“ ei saa vaadelda iseseisva mõistena.

4. Minister pidas vajalikuks märkida, et vangistusseaduse jõustumisel 01.12.2000 reguleeris VangS § 26 kokkusaamisi kaitsja ja vaimulikuga. Oma riigi konsulaartöötajaga kokkusaamise õigus oli reguleeritud VangS § 24 lõikes 3, mis alates 01.02.2007 jõustunud seadusemuudatustes paikneb VangS §-s 26. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku, täitemenetluse seadustiku ja nendega seonduvate teiste seaduste muutmise seadusega⁴, mis jõustus 04.02.2006, täiendati VangS § 26 ka notariga.

5. Minister tõdes oma vastuses minu teabe nõudmisele, et vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas⁵ on selgitatud VangS § 26 muutmist ja täiendamist advokaadist esindajaga 2006. a järgmiselt: „VangS § 26 nimetatud isikute loetelu täiendatakse advokaadist esindajaga. Täiendus on vajalik, kuna vastasel korral võib kinnipeetav ise suhelda küll kohtuga (sh haldus- ja tsiviilkohtuga) piiranguteta, kuid kui talle on kohtu poolt määratud esindaja, siis on suhtlemine komplitseeritum. Nagu nähtub Riigikohtu lahenditest⁶, siis kohus aktsepteerib asjaolu, et kriminaalmenetlus on midagi erilist, mille käigus isik vajab rohkem kaitset. Muude menetluste asjad peaks suutma isik ära ajada olemasolevate võimaluste kaudu. Kõige suurem probleem on siinkohal piiride hägustumine. Kui anda võimalus piiramatuks kokkusaamiseks iga esindajaga, siis teevad kinnipeetavad kõigile tuttavatele volitused ja lühiajalisele kokkusaamisele ei tule enam keegi.“

6. Minister lisas, et kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas⁷ on VangS § 27 muutmise kohta (muudatused jõustusid 01.06.2008) selgitatud järgmist, mis on asjakohane selgitamiseks ka vahetegemist advokaadil, kes ühtlasi on esindaja rollis, ja muul isikul, kes võib samuti tegutseda seaduse mõttes kinnipeetava esindajana: „VangS § 27 lõike 1 muudatusega täpsustatakse kinnipeetavaga kokkusaamisele lubatud isikute läbiotsimise korda. Viitega VangS §-le 26 sätestatakse, et kaitsja, advokaadist esindaja, vaimuliku, notari ja oma riigi konsulaartöötaja läbiotsimine on lubatud vaid põhjendatud kahtluse korral. Tegemist on isikute ringiga, kes tulenevalt oma ametikohustusest on kõrgendatud eetiliste tõekspidamistega ning ei tohiks endaga kaasas kanda ning kinnipeetavale üle anda vanglas keelatud esemeid. Kui aga on olemas põhjendatud kahtlus, et nad seda siiski proovivad teha, võib nad läbi otsida.“

7. Minister tõi oma vastuses ülevaate kohtupraktikast. Kaitsja ja esindaja erinevat kohtlemist kinnipeetavale õigusabi andmisel vanglas on käsitletud Riigikohtu halduskolleegiumi 26.05.2005 otsuses asjas nr 3-3-1-21-05.⁸ Nimetatud otsuse punktist 16 tuleneb, et Riigikohtu halduskolleegium leiab, et kaitsja ja esindaja ebavõrdne kohtlemine on põhjendatud sellega, et kriminaal- ja vääriteoasjades on põhiõiguste riive aste ja intensiivsus tunduvalt suurem kui haldusasjades.

³ Justiitsministri 11.03.2013 kiri nr 10-2/13-1136.

⁴ Tsiviilkohtumenetluse seadustiku, täitemenetluse seadustiku ja nendega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, seisuga 16.11.2005, nr 779 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou2&op=ems2&eid=779&assembly=10&u=20130219184653>.

⁵ Vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, seisuga 11.09.2006, nr 964 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou2&op=ems2&eid=964&assembly=10&u=20130219183353>.

⁶ nt RKKKo 26.05.2005, nr 3-3-1-21-05.

⁷ Kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, seisuga 04.12.2007, nr 164 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=197926&u=20130219191739>.

⁸ Juhin tähelepanu, et nimetatud lahendis on Riigikohus tuginenud toona kehtinud õigusnormidele, millised on tänaseks osaliselt muutunud.

Arvestada tuleb ka, et kriminaalmenetluse seadustik (KrMS) ja väärteomenetluse seadustik (VTMS) näevad kaitsja isikule ette kindlad nõuded. KrMS § 42 lg 1 ja VTMS § 20 lg 1 kohaselt võib kriminaalmenetluses või väärteomenetluses kaitsjaks olla advokaat või menetleja loal muu õigusteaduse akadeemilise õppe riiklikult tunnustatud õppekava täitnud isik. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 85 lg 1 võimaldab tsiviilkohtumenetluses esindajaks olla tunduvalt suuremal hulgal isikutel (säte kehtib halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 14 lg 5 kaudu ka halduskohtumenetluses). Toodud seisukoht selgitab VangS § 26 regulatsiooni olukorras, kui selles olid nimetatud kaitsja ja vaimulik.

8. Minister selgitas, et kõnealuse lahendi punktis 17 märgib Riigikohtu halduskolleegium, et kinnipeetava lühiajaliste kokkusaamiste regulatsiooni kehtestamisel ei ole silmas peetud kokkusaamisi esindajaga. Seetõttu tuleb vangla administratsioonil kinnipeetava kokkusaamiste õiguslikke aluseid kohaldades arvestada neid erisusi, mida toob kaasa põhjendatud vajadus suhelda esindajaga. Sellest lähtuvalt tuleb põhjendatud vajaduse korral kinnipeetava kokkusaamisi esindajaga lubada lisaks VangS § 24 lõigetes 1 ja 2 sätestatud miinimummäärale⁹. Riigikohtu halduskolleegium leiab otsuse punktis 18, et esindajaga peab kinnipeetaval olema võimalik kohtuda põhjendatud vajaduse korral. Seega ei ole Riigikohus asunud seisukohale, et kokkusaamine esindajaga peaks toimuma muus kui VangS §-s 24 sätestatud korras, küll aga on kohus andnud mõista, et kokkusaamiste lubamisel ei saa järgalt lähtuda kehtestatud miinimummäärast selliselt, et vanglavälise suhtlemise eesmärk võiks saada kahjustada. Kinnipeetaval peab olema reaalselt võimalik suhelda lähedastega ja põhjendatud vajadusel esindajaga. Esindajaga suhtlemine ei või toimuda lähedastega suhtlemise arvelt.

9. Minister tõi oma vastuses esile ka Riigikohtu 13.11.2007 otsuse nr 3-3-1-46-07, mille punktis 12 seadis kohus isikule helistamise taotluse lahendamise vanglas sõltuvusse sellest, mis rollis või kes on see isik, kellele kinnipeetav soovib helistada. Kuna kohtud olid VangS § 28 lõike 3 alusel vaidluse lahendamisel jätnud advokaadi ja kaebaja suhte hindamata, siis tühistas Riigikohus halduskohtu ja ringkonnakohtu otsused ja saatis asja halduskohtule uueks läbivaatamiseks. Minister märkis oma vastuses, et vaidluse tekkimise ajal ei sisaldunud VangS § 28 lõikes 3 advokaadist esindaja mõistet. Vastav täiendus tehti ministri kinnitusega VangS § 28 lõikesse 3 vangistusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega¹⁰, mis jõustus 01.01.2013 ja mille seletuskirjast võib leida järgmise seletuse: „VangS § 28 lõike 3, VangS § 29 lõigete 4 ja 5 ning VangS § 97 lõike 3 täiendamise tingib vajadus tugevdada kinnipeetava või vahistatu õiguskaitse realiseerimist. Seetõttu tagatakse ka advokaadist esindajale õigus, et nende ja kinnipeetavate või vahistatute vahelisi telefonikõnesid ei kontrollita ning neile saadetavaid kirju ei tohi jätta saatmata.“

10. Minister selgitas, et advokaadist esindajale kaitsjaga sarnaste õiguste tagamine on otseselt seotud advokaadi kutsetegevusega ja ametiga ning advokaadile seatud nõuetega. Minister peab vahetegemist advokaadist esindaja ja muu esindaja vahel eeltoodust tulenevalt põhjendatuks ja vajalikuks. Nende vahel vahetegemise lõpetamisega kaotaks regulatsioon ministri sõnul oma mõtte. Kaitsja üleüldiselt teistsugusesse positsiooni asetamine võrreldes igasuguse muu esindajaga on põhjendatud just lähtuvalt kaitsja ülesannetest ja kohustustest oma kaitsealuse õiguste eest seismisel. Ministri hinnangul ei ole ka Riigikohus oma lahendites leidnud, et selline vahetegemine ei oleks põhjendatud.

⁹ Viidatud lahendis käsitlemist leidnud VangS § 24 lõiked 1 ja 2 sätestasid, et kinnipeetavale on lubatud vähemalt üks kord kuus ja kestvusega maksimaalselt 3 tundi, järelevalve all kokku saada oma perekonaliikmete ja teiste isikutega, kelle maine osas ei ole vangla juhtkonnal põhjendatud kahtlusi. Käesoleva kirja koostamise ajal kehtiv vangistusseaduse redaktsioon sätestab paragrahvis 24 samasugused lühiajalise kokkusaamise sageduse ja kestvuse piirid.

¹⁰ Vangistusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, seisuga 03.08.2012, nr 264 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=5e6d5970-acac-4e31-842f-a75440f688ac&>.

11. Minister väitis oma kirjas, et vanglad lubavad kinnipeetavale kokkusaamisi kaitsjaga ja advokaadist esindajaga VangS § 26 lõike 1 alusel. Isik, kes ei ole Eesti Advokatuuri liige ja ei ole seega advokaat, ega kvalifitseeru kaitsjaks, saab kinnipeetavaga kohtuda lühiajalise kokkusaamise raames (VangS § 24 lõige 1).

12. Lühiajalisele kokkusaamisele tulnud isikul on võimalik kokkusaamisele kaasa võtta asjad, mille omamine vanglas ei ole keelatud. Kuna dokumendid ja muud paberkandjal olevad materjalid ei ole vanglas keelatud, siis saab esindaja vajalikud materjalid kokkusaamiste ruumi võtta kaasa ja neid kinnipeetavale tutvustada ja selgitada. Minister lisas, et kuna lühiajalise kokkusaamise käigus ei ole võimalik asju kinnipeetavale üle anda, on isikul võimalik asjad saata kinnipeetavale näiteks kirjavahetuse teel. Seega ei ole ministri kinnitusel takistatud dokumentide kinnipeetavale näitamine ja nende selgitamine, samuti ei ole takistatud kinnipeetaval nende dokumentide saamine ega dokumentide vastusaatmine.

13. Ministri sõnul otsitakse kokkusaamisele tulnud isik enne kinnipeetavaga kokkusaamisele lubamist läbi lähtuvalt VangS § 27 lõikest 1 ja VangS § 68 lõikest 3. Isikul kaasas olevaid dokumente ja materjale sisuliselt läbi ei vaadata, vaid üksnes veendutakse keelatud esemete puudumises. Seega ei saa vanglateenistuse ametnikud läbiotsimise käigus teadlikuks dokumentide sisust ning selles mõttes ei kahjusta läbiotsimine dokumentide privaatsust ja isiku õigusi.

14. Lühiajalise kokkusaamisi kinnipeetavaga võimaldatakse VangS § 27 lõike 2 lausest 1 tulenevalt vanglateenistuse ametniku juuresolekul. Seda täpsustab justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (VSkE) § 31 lõige 1, mis lisab, et kokkusaamine toimub vanglateenistuja järelevalve all. Minister selgitas, et praktikas teostatakse lühiajaliste kokkusaamiste üle järelevalvet, kuid kokkusaamisi pealt ei kuulata, välja arvatud seaduses sätestatud juhul, alustel ja korras.

15. Minister väljendas veendumust, et esindajana lühiajalisele kokkusaamisele tulnud isikule on tagatud kokkusaamise privaatsus samamoodi kui kokkusaamisele tulnud kinnipeetava lähedasele, näiteks abikaasale. Üldiselt ei esine ministri arvates õiguslikke ega praktilisi põhjuseid, miks peaks kinnipeetava ja esindaja, kes ei ole ei kaitsja ega advokaat, suhe olema privaatsem kui kinnipeetava suhe oma lähedastega, kellega samuti võib kinnipeetav rääkida väga isiklikel teemadel. Lisaks ei saa jätta arvesse võtmata kinnipeetava võimalusi suhelda vanglaväliste isikutega, sh esindajaga, ka telefoni teel, mis on kindlasti üks kiire võimalus vanglaväliste isikutega info vahetamiseks.

16. Ministri hinnangul ei saa jätta rõhutamata asjaolu, et esindajaks, erinevalt kaitsjast või advokaadist, võib isik saada väga lihtsalt – omades üksnes esindusõigust. Esindajale ei sea õigusaktid kõrgendatud nõudmisi hariduse, oskuste või kutse-eeetika osas. Võrdsustades esindaja õigused kaitsja või advokaadi õigustega, võib tekkida olukord, kus kõik isikud, kes soovivad kinnipeetavaga kokkusaamist, oleksid ühel hetkel volitatud esindajad. Minister kinnitas, et on esinenud juhtumeid, kus üks kinnipeetav volitab teist kinnipeetavat ennast esindama nii haldusmenetluses kui kohtumenetluses, mis on ilmekas näide sellest, et eeltoodud kartus ei ole päris alusetu.

17. Vangistusseaduse järgi koheldakse ühtemoodi kõiki esindajaid, kes ei ole advokaadid ja ei mahu kaitsja mõiste alla, st ei eristata esindamist riigisisises kohtumenetluses ja rahvusvahelises kohtus.

18. Kokkuvõttes asus minister seisukohale, et esindajale on tagatud mõistlikud võimalused esindatava kinnipeetavaga kohtumiseks ja dokumentide ning info vahetamiseks. Kaitsja, advokaadist esindaja ja muu esindaja vangistusseaduses eristamine on põhjendatud. Mõistetavalt võib eeltoodud korraldus olla esindajale võrreldes kaitsjale tagatuga veidi ebamugavam, kuid tegemist on vangistusega paratamatult kaasneva ja eeltoodust tulenevalt proportsionaalse ebamugavusega.

19. Konkreetsetl seoses Teie juhtumiga märkis minister, et Te olete Tartu Vanglale esitanud taotlustes soovinud kokku saada kahe isikuga, kelleks olid A.K. ja T.R. Eesti Advokatuuri

koduleheküljelt ei nähtu, et kumbki nendest isikutest oleks advokaat. Teie ja nimetatud isikute vahel on aga sõlmitud õigusabileping, mille Te olete Tartu Vanglale ka esitanud.

20. Justiitsministrile teadaolevalt on Tartu Vangla 04.02.2013 seisuga lubanud Teile eelnevalt nimetatud isikutega lühiajalisi kokkusaamisi VangS § 24 lõike 1 alusel 19.10.2012, 01.11.2012, 14.11.2012 ja 03.01.2013. 01.11.2012 lubatud kokkusaamist vanglale teadmata põhjustel ei toimunud. 14.11.2012 kokkusaamisel käis Teiega kohtumas vaid T.R.

21. Justiitsminister väitis, et kokkusaamise lubamisest keeldus vangla ühel korral, kui Te soovisite A.K. ja T.R. kokku saada 20.12.2012. Keeldumise põhjuseks oli see, et soovitud kuupäeval puudusid kokkusaamisruumis vabad kohad.

22. Justiitsminister palus Tartu Vanglal kirjeldada toimunud lühiajaliste kokkusaamiste üle järelevalve korraldust. Tartu Vangla selgitas, et toimunud kokkusaamisi pealt ei kuulatud, vaid nende üle teostati visuaalset järelevalvet kokkusaamisboksides vahelisest koridorist. Teie ja Teiega kokkusaamisele tulnud isikud olid eraldatud klaasiga ja te suhtlesite telefoni teel. Seega ei olnud Teil võimalik nt kirjalikke materjale üle anda, küll aga on Teil A.K.-le ja T.R.-le võimalik dokumente edastada kirja teel.

23. Lisaks eelnevale teabe nõudele, pöördusin täiendavalt e-kirjaga Justiitsministeeriumi poole, selgitamaks välja Teile väidetavalt telefoni kasutamise keelamisega seonduvaid asjaolusid. Kahjuks ei märkinud Te oma pöördumises täpseid kuupäevi, millal Teile telefoni kasutamist ei võimaldatud ning seetõttu ei õnnestunud mul üheselt Teie kaebust lahendada.

24. Justiitsministeeriumist selgitati, et Tartu Vanglast saadud informatsiooni kohaselt ja kinnipeeturegistrist nähtuvalt, olete Te T.R.-le ja A.K.-le korduvalt helistanud. Justiitsministeeriumi vastuse kohaselt on Teie puhul probleemiks see, et Te keeldute vanglale esitamast isikute andmeid, kellega Te telefonitsi suhtlete. Seetõttu on Justiitsministeeriumile küll teada, mis numbrile ja millal olete Te helistanud, kuid mitmete telefoninumbrite osas on puudu teave kõne aadressaadi kohta.

25. Justiitsministeeriumist väideti, et 17.12.2012 - 28.12.2012 viibisite Te kinnises sektoris E11, mille helistamise päevad päevakava kohaselt olid E ja N. Tartu Vangla valvurid andsid tagasisideks, et valdava aja kasutasite eluosakonna telefoni just Teie.

26. 28.12.2012-10.04.2013 viibisite Te süüdimõistetute eluhoones avatud sektoris, kus on tagatud igapäevane telefoni kasutusvõimalus, piirangud puudusid.

27. 10.04.2013-16.04.2013 viibisite Tartu Vangla psühhiaatriaosakonnas, kus oli helistamine tagatud igapäevaselt. Valvurite sõnul oli psühhiaatriaosakonnas kinnipeetavate helistamise soov väga väike, mistõttu kasutasite valdava aja telefoni Teie.

28. 16.04.2013 kuni käesoleva kirja koostamise ajani viibisite Tartu Vangla avatud sektoris S5, kus helistamisele piiranguid seatud ei ole.

2. Õiguskantsleri seisukoht

29. Käesoleval juhul oli vaja leida vastus küsimusele, kas Tartu Vangla rikkus Teie õigusi, keeldudes lubamast Teile ja Teie mitteadvokaatidest esindajatele vanglas kokkusaamisi vangistusseaduse (VangS) § 26 tähenduses.

30. Käsitlen järgnevalt asjaolu, et Te ei saa VangS § 26 tähenduses kohtuda oma esindajatega kahest erinevast aspektist, milliseid on ka EIK oma praktikas eristanud. Esiteks õiguse tõhusale õiguskaitsele ja teiseks EIK-sse kaebuse esitamise (kohtuga vabalt suhtlemise) kontekstis.

2.1 Kokkusaamised mitteadvokaadist esindajaga vanglas ja õigus tõhusale õiguskaitsele

31. Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 14 ja PS § 15 lg 1 koostoimest tuleneb menetluslik põhiõigus, mille eesmärk on avada tee isiku põhiõiguste teostamiseks ja kaitsmiseks. Tegemist on üldise põhiõigusega tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele.¹¹ Kõnealuse põhiõiguse realiseerimiseks peab seadusandja looma isikule võimalused kohtusse pöördumiseks õigusnormide näol ning muu avalik võim ei tohi kõnealuse õiguse realiseerimist takistada. Hoolimata sellest, et õigusnormid, sh õigusvaidluste lahendamist reguleerivad, peavad olema PS §-st 13 tulenevalt piisavalt õigusselged, et keskmine inimene suudaks neid mõista ja nende järgi käituda, on siiski tavapärane praktika, et isik leiab kohtusse pöördumise õiguse realiseerimiseks endele esindaja. Veelgi enam, teatud juhtudel nõuab piisavate erialaste teadmistega esindaja (üldjuhul advokaadi) kasutamist protsessiõigus. Selleks, et ka kinnipeetaval säiliks vangistuse vältel võimalus realiseerida erinevaid põhiõigusi, on seadusandja loonud vangistusseadusega regulatsiooni, mis võimaldab kinnipeetaval erinevate isikutega kohtuda. Sealhulgas teda õigusvaidluses esindava isikuga (esindajaga).

32. Kehtiva vangistusõiguse kohaselt on kinnipeetaval õigus lühiajalisele kokkusaamisele (VangS § 24) ja kokkusaamisele kaitsja, advokaadist esindaja, vaimuliku, notari ja oma riigi konsulaartöötajaga (VangS § 26). Nimetatud kokkusaamiste eesmärk on erinev.

33. VangS § 24 lõike 1 kohaselt on kinnipeetavale lubatud vähemalt üks kord kuus järelevalve all kokku saada oma perekonnaliikmete ja teiste isikutega, kelle maine osas ei ole vanglateenistusel põhjendatud kahtlusi. Riigikohtu praktikas on asutud seisukohale, et VangS § 24 lõikest 1 tuleneb kinnipeetava lühiajalise kokkusaamise eesmärk - saada kokku oma perekonnaliikmete ja teiste isikutega, kelle maine osas ei ole vangla juhtkonnal põhjendatud kahtlusi. Sättes perekonnaliikmete eraldi väljatoomine rõhutab eriti kinnipeetava perekondlike sidemete säilimise olulisust, vabadusekaotusliku karistuse täideviimise eesmärke silmas pidades.¹²

34. VangS § 26 lõikest 1 tuleneb kinnipeetavale õigus piiramatult ja segamatult kohtuda oma kaitsja, advokaadist esindaja, vaimuliku ja oma riigi konsulaartöötajaga ning tõestamistoimingu tegemiseks notariga. Tegemist on VangS § 24 lg 1 suhtes eriregulatsiooniga, mille üheks eesmärgiks on tõhusa õiguskaitse võimaldamine kinnipeetavale.¹³

35. VangS § 26 lõiget 1 grammatiliselt tõlgendades selgub, et segamatu ja piiramatu kokkusaamine kinnipeetavale on tagatud kaitsjaga ja advokaadist esindajaga. Teisisõnu tagatakse VangS § 26 lg 1 sätestatud õigus siis, kui kinnipeetav soovib kohtuda isikuga kes on advokatuuri liige või kaitsja kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku tähenduses. Seega advokatuuri mittekuulva isikuga kohtumine VangS § 26 sätestatud alustel on lubatud vaid juhul, kui tegemist on kaitsjaga süüteomenetluses. VangS § 26 lõikest 1 võib välja lugeda seadusandja tahte, et eritingimustel toimuv kokkusaamine oleks lubatav piiratud isikute ringiga.

36. VangS § 26 lg 1 pinnalt võib tekkida küsimus, miks on kinnipeetavale süüteomenetluse korral tagatud kokkusaamine kaitsjaga, kes ei pruugi olla advokatuuri liige, kuid juhul, kui kinnipeetav

¹¹ M. Ernits. Kommentaarid §-le 15. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2012, komm 1.3. Kätesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-15/>.

¹² RKHKo 26.05.2005, nr 3-3-1-21-05, p 14.

¹³ Vaimuliku, notari ja konsulaartöötajaga kohtumine täidab ka muid funktsioone, kuid need ei ole antud juhul keskse tähendusega.

tahab kohtuda VangS § 26 lg 1 korras esindajaga, siis peab viimane kindlasti olema advokatuuri liige.

37. Kohtupraktikas on asutud selles küsimuses seisukohale, et: „(K)aitsja ja esindaja ebavõrdne kohtlemine on põhjendatud sellega, et kriminaal- ja vääriteoasjades on põhiõiguste riive aste ja intensiivsus tunduvalt suurem kui haldusasjades. Arvestada tuleb ka, et kriminaalmenetluse seadustik ja vääriteomenetluse seadustik näevad kaitsja isikule ette kindlad nõuded. KrMS § 42 lg 1 ja VTMS § 20 lg 1 kohaselt võib kriminaalmenetluses või vääriteomenetluses kaitsjaks olla advokaat või menetleja loal muu õigusteaduse akadeemilise õppe riiklikult tunnustatud õppekava täitnud isik. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 85 lg 1 võimaldab tsiviilkohtumenetluses esindajaks olla tunduvalt suuremal hulgal isikutel (säte kehtib HKMS § 14 lg 5 kaudu ka halduskohtumenetluses)“.¹⁴

38. Nagu ka minister oma kirjas viitas, on Riigikohus 2005. aastal toonases õiguslikus olustikus märkinud, et kinnipeetava lühiajaliste kokkusaamiste regulatsiooni kehtestamisel ei ole silmas peetud kokkusaamisi esindajaga. Seetõttu tuleb vangla administratsioonil kinnipeetava kokkusaamiste õiguslikke aluseid kohaldades arvestada neid erisusi, mida toob kaasa vajadus suhelda esindajaga. Sellest lähtuvalt tuleb kõnealustel juhtudel kinnipeetava kokkusaamisi esindajaga lubada lisaks VangS § 24 lõigetes 1 ja 2 sätestatud miinimummäärale. Riigikohus on leidnud, et mittheadvokaadist esindajaga peab kinnipeetaval olema võimalik kohtuda põhjendatud vajaduse korral. Kokkusaamiseks peab esindaja või esindatav esitama vangla juhtkonnale põhistatud taotluse, mille alusel vangla juhtkond hindab, kas esindaja isiku ja tema maine suhtes ei ole vangla juhtkonnal kahtlusi ning kas esindaja ja kinnipeetava kokkusaamiseks on mõjuv põhjus. Sellel alusel otsustab vangla juhtkond kinnipeetava ja tema esindaja kohtumise toimumise võimaldamise. Nimetatud otsusega mitterõustumise korral võib kokkusaamist taotlenud isik esitada kaebuse halduskohtusse.¹⁵

39. Ma ei pea vajalikuks korrata siinkohal uuesti üle teisi Riigikohtu lahendeid, millele justiitsminister oma kirjas viitas.

40. EIK on oma otsustes samuti advokaadiga¹⁶ kohtumise õigust käsitletud. Kohus on leidnud, et tegemist on olulise õigusega, kuid samas on EIK olnud läbivalt oma praktikas seisukohal, et vangistust kandva kinnipeetava kokkusaamistele advokaadiga võib riik seada teatud mõistlikke kriteeriume selliselt, et need ei muudaks seda õigust sisutühjaks. Näiteks on kohus lahendis Campbell ja Fell vs Ühendkuningriigid mõõnnud, et üheks advokaadiga kokkusaamise õiguse piiramise põhjuseks võib olla julgeolekukaalutus.¹⁷ Seatud reeglid ei tohi kokkusaamistele olla sellised, mis praktikas kokkusaamise õiguse sisuliselt välistavad. Lahendis Ashingdane vs Ühendkuningriigid on kohus sedastanud, et tõhusale õiguskaitsele (sh kohtusse pöördumisele) seatud piirangud ei tohi moonutada kõnealuse õiguse olemust, piirangud peavad olema legitiimse eesmärgiga ja proportsionaalsed.¹⁸ Kohus on praktikas pidanud probleemiks liigsete formaalsuste seadmist advokaadiga kohtumisele, näiteks lahendis Lebedev vs Venemaa leidis kohus, et mitmete kooskõlastuste saamise nõue advokaadile oma kinnipeetavast kliendiga kohtumiseks võib olla probleemne.¹⁹ Samas ei ole EIK praktika olnud järjepidav ning lahendis Melnikov vs Venemaa on kohus aktsepteerinud vangla julgeoleku tagamise vajadusest lähtuvaid formaalsusi kinnipeetava ja advokaadi kokkusaamisele ja ka süüteomenetluse tagamise vajalikkust.²⁰

¹⁴ RKHKo 26.05.2005, nr 3-3-1-21-05, p 15 ja 16. Tänapäevaks on õiguslik regulatsioon mõnevõrra muutunud ja isikute ringi, kes saavad olla esindajaks tsiviilkohtumenetluses või halduskohtumenetluses, on ümber kujundatud.

¹⁵ RKHKo 26.05.2005, nr 3-3-1-21-05, p 18.

¹⁶ Järgnevatel viidatud EIK otsustes on kasutatud ingliskeelset sõna „lawyer“, mis viitab tõlgituna sõnale „advokaat“. Paraku ei selgu alati EIK lahenditest, kas konkreetne esindaja on advokatuuri liige või mitte.

¹⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 28.06.1984 otsus asjas nr 7819/77, Campbell ja Fell vs Ühendkuningriigid, p 113.

¹⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 28.05.1985 otsus asjas nr 8225/78, Ashingdane vs Ühendkuningriigid, p 57.

¹⁹ Euroopa Inimõiguste Kohtu 25.10.2007 otsus asjas nr 4493/04, Lebedev vs Venemaa, p 116-119.

²⁰ Euroopa Inimõiguste Kohtu 14.01.2010 otsus asjas nr 23610/03, Melnikov vs Venemaa, p 96.

41. Jagan justiitsministri veendumust, et VangS § 26 lõikes 1 sätestatud õiguse väärkasutamise risk on võrdlemisi kõrge. Seda eelkõige aspektist, mida justiitsminister käsitles oma vastuses minu teabe nõudmisele – kui tagada VangS § 26 alusel kinnipeetavaga kokkusaamine igale isikule, kes nimetab ennast kinnipeetava esindajaks, siis muutuks lühiajalise kokkusaamise regulatsioon VangS §-s 24 sisuliselt ebavajalikuks. On võrdlemisi tõenäoline, et isikud valivad kinnipeetavaga kokkusaamiseks pigem VangS § 26 sätestatud viisi, kuna see võimaldab kokkusaamisi piiramatult ja segamatult, samas kui VangS § 24, erinevalt VangS §-st 26, seab kokkusaamise sagedusele, kestvusele jne teatud selged reeglid ja intensiivsemad piirangud.

42. Minu hinnangul on aga siiski peamine probleem võimaliku VangS §-s 26 sätestatud õiguse väärkasutamise juures tekkiv oht vangla julgeolekule. VangS § 26 lg 1 alusel kokkusaamisele tulnud isikut ei kontrollita, kokkusaamise üle ei teostata vanglateenistuse poolt samasugust järelevalvet nagu lühiajalise kokkusaamise üle, isikud saavad vahetada esemeid jne. Lisaks ei saa vanglateenistus hinnata kokkusaamisele tulnud isiku mainet.

43. Mõlema eelnevalt kirjeldatud situatsiooni juures maandab VangS §-s 26 sätestatud õiguse väärkasutamise riski see, et isik, kes kinnipeetavaga kokkusaamisele tuleb, on advokatuuri liige. Advokatuuri liikmele on seatud ametitegevusega seondult kõrgendatud nõudmised ja temalt oodatakse laitmatut õiguskuulekust. Nendele tingimustele mittevastamine võib advokatuuriseaduse kohaselt tuua kaasa aukohtumenetluse ja võimaliku advokatuurist väljaheitmise. Loomulikult ei ole seejuures välistatud ka õigusvastasest teost olenevad süüteoaristused.

44. Arvestades erinevaid asjaolusid (nt õigusteenuse maksumus ja asjaolu, et mõni jurist on teatud spetsiifilises õigusvaldkonnas laialdaste kogemustega) on minu hinnangul mõisteta, et kinnipeetav ei soovi alati esindajaks advokaati ning eelistab esindusõiguse anda muule isikule.²¹ Riigikohtu tõlgenduste kohaselt on vajalik ka mitteadvokaadist esindajale ja kinnipeetavale tagada võimalus kokkusaamiseks. Samas on Riigikohus minu hinnangul möönnud, et advokaati ja mitteadvokaadist esindajat võrdsustada kinnipeetavaga kokkusaamise aspektist ei saa. Riigikohus on leidnud, et hoolimata sellest, et mitteadvokaadist esindajaga kohtumine ei mahu VangS § 26 reguleerimisalasse, tuleb vanglateenistusel võimaldada kirjeldatud isikule ja kinnipeetavale lühiajalisi kokkusaamisi VangS § 24 tähenduses. Nagu nähtub justiitsministri vastusest minu teabe nõudmisele, on see õigus Teile ja Teie esindajale olnud tagatud ning kokkusaamisi võimaldatud peaaegu kõikidel kordadel, kui Te vastavasisulise taotluse olete esitanud.

45. Kokkuvõtteks leian, et vangla julgeoleku seisukohalt on advokaadi ja advokatuuri liikmeks mitteoleva esindaja eristamine vajalik ja kuna vanglateenistus on Teile lühiajalisi kokkusaamisi esindajaga võimaldanud, siis ei saa ma tuvastada Teie õiguste rikkumist. Siinkohal tõden, et kokkusaamise korraldus advokaadiga ja n-õ tavalise esindajaga on erinev, nt ei saa vahetada kirjalikke materjale, küsitavusi võib tekitada privaatsuse aspekt teatud olukordades jne. Siiski ei ole füüsilised kokkusaamised tänapäeval ainuke viis esindajaga suhtlemiseks. Sellisteks viisideks on lisaks kirjavahetus ning telefonikõned.²² Väitsite oma kaebuses, et Tartu Vanglas ei ole võimaldatud Teile telefonikõnesid esindajatega. Justiitsministeeriumist edastatud informatsiooni kohaselt, olete Te siiski erinevatel aegadel vanglas esindajatega vestlemiseks telefoni kasutanud ning kuna Te oma avalduse ei märkinud konkreetseid kuupäevi, millal Teile telefoni kasutamist ei võimaldatud, siis ei saa ma tuvastada ka Teie õiguste rikkumist antud küsimuses.

²¹ Näiteks nendib ka HKMS § 32, et isikul ei pea alati halduskohtumenetluses olema esindajaks advokaat.

²² Siiski märgin, et EIK on näiteks advokaadiga suhtlemise takistusena näinud ka advokaadi ja kliendi klaasist seinaga eraldamist, mis kohtu hinnangul tähendab Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni art 34 rikkumist, kuna ei lase isikul advokaadiga arutada kohtusse pöördumise asjaolusid. Siinkohal on vajalik rõhutada, et rikkumise tingis asjaolu, et kinnipeetaval tekkis kahtlus, et ametnikud võivad kuulata pealt tema ja esindaja kõnelust. Kohus märkis, et olemas peab olema põhjendatud kahtlus pealtkuulamise kohta. Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 13.11.2007 otsus asjas nr 35615/06, Cebotari vs Moldova, p 58-68.

2.2 Kohtumine esindajaga Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöördumiseks

46. Märkсите oma pöördumises, et soovisite Tartu Vanglas kohtuda VangS § 26 alusel advokatuuri liikmeteks mitteolevate esindajatega, kellega arutada EIK pöördumise küsimust.

47. EIK on kaebeorganiks mh juhul, kui isiku õigusi on süüteomenetluses rikunud ning riigisisese kaebevõimalused on soovitud tulemusteta ammendatud. Seega on EIK-sse pöördumine isiku õiguste seisukohalt olulise väärtusega ning riik peab hoiduma põhjendamatute takistuste tegemisest, mis seda õigust pärsiks.

48. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) art 34 sätestab, et kohus võib vastu võtta avaldusi igalt isikult, valitsusväliselt organisatsioonilt ja isikute grupilt, kes väidavad, et nad on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja selle juurde kuuluvates protokollides sätestatud õiguste rikkumise ohvriks ühe Kõrge Lepinguosalise poolt. Kõrged Lepinguosalised kohustuvad mitte mingil viisil takistama selle õiguse tõhusat kasutamist.

49. Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitleva Euroopa kokkuleppe (edaspidi Kokkulepe) art 3 lg 1 sätestab, et kokkuleppeosalised austavad Kokkuleppe artikli 1 lõikes 1 nimetatud isikute õigust kohtuga vabalt suhelda.

50. Sama artikli teise lõike punkti c kohaselt tähendab õiguse kohtuga vabalt suhelda rakendamine kinnipeetavate suhtes eelkõige seda, et neil isikutel on õigus pidada kirjavahetust ning konsulteerida teiste isikute juuresolekuta juristiga, kes on kvalifitseeritud esinema (ingl.k. *appear before the courts of the country*) isikut kinnipidava riigi kohtus seoses kohtule esitatud avaldusega või sellest tuleneva menetlusega.

51. Eelnevalt viidatud artikli lõige 3 sätestab, et Kokkuleppe artikli 3 kohaldamisel ei või sellesse sekkuda riigivõim, välja arvatud juhul, kui sekkumine on seadusega kooskõlas ning demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku tagamiseks, kuriteo avastamiseks või menetlemiseks või tervise kaitseks.

52. Nendin, et EIK-sse pöördumisel ei pea esialgsel kaebuse esitamisel kasutama esindaja abi, ehkki hilisemas menetluses peab esindaja olema üldjuhul advokaat. Täpsemalt on EIK kehtestanud kohtusse pöördumisele reeglid²³, mille reegel 36 sätestab regulatsiooni esindamise ja esindaja kohta. Selle reegli lõike 1 kohaselt võib isik esitada kaebuse kohtule kas ise või esindaja vahendusel. Reegli 36 lõige 4 punkti a kohaselt peab EIK kaebuse esitaja esindaja olema Euroopa Nõukogu liikmesriigi elanikust advokaat või kohtu loal mõni muu isik.

53. Seda, kas riik on teinud takistusi isikul EIK-sse pöördumiseks on kohus kontrollinud erinevalt. Nii on kontrollitud EIÕK art 34 rikkumist selliselt, et kohus on analüüsinud, kas konkreetne piirang, mis on seatud kaebuse esitamise vabadusele, on avaldanud mingisugust konkreetset mõju – st, kas riigi tegevus on realselt takistanud isikul EIK-sse kaebuse esitamist. Samas on kohus EIÕK art 34 rikkumise tuvastanud ka selliselt, et ei ole analüüsinud konkreetse meetme või piirangu otsest mõju isiku õigusele esitada EIK kaebus, vaid arvestanud üksnes abstraktselt piirangu olemasolu fakti.²⁴

54. Üldiselt on EIK oma praktikas lahendanud kohtuasju, kus isiku esindajaks on olnud advokaat või vähemalt ei tulene kohtulahenditest välja vastupidist. Sellised on ka käesoleva kirja eelmises punktis viidatud kohtuotsused. Siiski nähtub selgelt näiteks lahendi Zakharin vs Venemaa asjaoludest, et

²³ Rules of Court. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/6AC1A02E-9A3C-4E06-94EF-E0BD377731DA/0/REGLEMENT_EN_2012.pdf.

²⁴ Euroopa Inimõiguste Kohtu 25.10.2007 otsus asjas nr 4493/04, Lebedev vs Venemaa, p 118 ja selles viidatud otsused: Euroopa Inimõiguste Kohtu 28.05.2002 otsus asjas nr 43290/98, McShane vs Ühendkuningriigid, p 151 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.04.2004 otsus asjas nr 21689/93, Ahmet Özkan jt vs Türgi, p 416-417.

kaebuse esitajale keelduti kokkusaamiste võimaldamisest eeluurimisvanglas esindajaga, kes nõustas isikut EIK pöördumisel. Keeldumise põhjuseks oli asjaolu, et kaebaja esindaja ei olnud advokatuuri liige.²⁵

55. Kohus leidis, et EIK pöördumisel ei tohi isikule teha takistusi ning ta peab saama kohtuga suhelda takistamatult (EIÕK art 34). Seejuures ei tohi riigivõim mingilgi määral survestada kaebuse esitajat.²⁶ Survestamise all ei näe kohus mitte üksnes kinnipeetava sundimist kaebusest loobuma või seda võimule sobivamaks muutmist, vaid ka kaudset survestamist, mis võib väljenduda näiteks selles, et riik teeb isikule EIK-sse pöördumise õiguse realiseerimise keerulisemaks. Kõnealuses asjas tugines kohus EIK reeglile 36 lg 4 punktile a, mille kohaselt võib isiku esindajaks EIK-s olla kohtu loal ka advokatuuri mittekuuluv isik. Kohus rõhutas, et riik peab tagama ka mittheadvokaadist esindajale kaebuse esitajaga kokkusaamiseks sarnased tingimused, nagu need on advokaadist esindajaga. Kõnealusel juhul nägi kehtiv õiguse ette eelvangistatu kohtumised advokatuuri liikmetega ning kõigi teiste esindajatega kokkusaamiseks oli vaja riigisisese kohtu luba. Vastav luba kohtu poolt esindajale küll anti, kuid seda keeldus tunnistamast eeluurimisvangla, kus isik viibis, kuna esindajal ei õnnestunud esitada ülejäänud vajalikke dokumente, mida õiguskord nõudis kokkusaamiseks.²⁷

56. Kohus tuvastas, et kordagi ei viidanud riik kinnipeetavale kokkusaamise võimaldamisest keeldumisel näiteks julgeolekuriskidele või muudele asjassepuutuvatele asjaoludele. Keeldumise põhjuseks oli lünk kehtivas õiguses, mis ei reguleerinud kokkusaamisi advokatuuri mittekuuluvate isikutega, kes esindavad kinnipeetavat EIK-sse pöördumisel. Kohus leidis, et riik on kinnipeetava ja tema esindaja kohtumisi takistades rikkunud EIÕK art 34.²⁸

57. Viidatud lahendis on EIK küll materiaalselt võrdsustanud EIK-sse pöördumisel advokaadist esindaja ja advokatuuri mittekuuluva esindaja, kuid teinud seda minu hinnangul seetõttu, et Venemaa kehtiv õigus ei sätestanud isikule muid piisavaid võimalusi kokkusaamiseks. Eestis kehtivas vangistusõiguses on kinnipeetavale aga lühiajalised kokkusaamiste taotlemise õigus tagatud ning Teie juhtumil on vastavaid taotlusi ka rahuldatud. Seega ei ole tegemist täiesti samalaadsete olukordadega. Nimetatud kohtuasja puhul oli isikul takistatud täielikult suhtlemine esindajaga, aga Teie juhtumil asjaolud sellised ei ole. Lisaks on ka kõnealuses lahendis taaskord EIK poolt mainitud julgeolekukaalutlusi ning see annab minu hinnangul signaali, et advokatuuri mittekuuluvale isikule kinnipeetavaga kokkusaamise lubamine, isegi EIK-sse pöördumiseks, ei ole alati absoluutne. Viimast kinnitab ka eelnevalt märgitud Kokkuleppe art 3 lõige 3, mis lubab piirangute kehtestamist eeldusel, et piirang on kehtestatud seadusega, piirang peab olema kantud ühest art 3 lõikes 3 sätestatud eesmärgist ning järgida tuleb proportsionaalsuse põhimõtet. Olen seisukohal, et antud juhul on Eestis eelnimetatud nõuded täidetud.

3. Kokkuvõtteks

58. Teatan, et olles tutvunud Teie pöördumise, justiitsministri seisukohtadega, asjakohaste õigusnormidega ning kohtupraktikaga, ei ole ma tuvastanud Teie õiguste rikkumist.

59. Tänan Teid pöördumise eest ning ühtlasi lõpetan Teie kaebuse menetluse.

---

²⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.09.2010 otsus asjas nr 1555/04, Zakharkin vs Venemaa, p 153.

²⁶ Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 16.09.1996 otsus asjas nr 21893/93, Akdivar jt vs Türgi, p 105.

²⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.09.2010 otsus asjas nr 1555/04, Zakharkin vs Venemaa, p 157-158.

²⁸ Euroopa Inimõiguste Kohtu 10.09.2010 otsus asjas nr 1555/04, Zakharkin vs Venemaa, p 159.

60. Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 35¹ lõikele 3 tehakse õiguskantsleri seiskoht ka menetluses osalenud järelevalvalsele asutusele teatavaks ning seetõttu saadan ma koopia käesolevast kirjast justiitsministrile.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Teadmiseks: Justiitsministeerium (info@just.ee)